

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 7 hallituksen esityksestä video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamista koskevaksi lainsäädännöksi

Eduskunta on 23 päivänä syyskuuta 1986 lähettänyt valiokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 95.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina kulttuuri-asiainneuvos Pekka Pekkonen, neuvotteleva virkamies Jukka Liedes ja videotuotantokunnan sihteeri Juha Samola opetusministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Mikko Könkkölä oikeusministeriöstä, puheenjohtaja Jerker A. Eriksson ja maisteri Aune Raitasalo Valtion elokuvatarkastamosta, psykologi Tuomo Tikkanen Helsingin kaupungin kouluvirastosta, koulutuspäällikkö Pirjo Nuotio-Korhonen Mannerheimin Lastensuojeluliitosta, toiminnanjohtaja Pirkko Lahti Suomen mielenterveysseurasta, toiminnanjohtaja Kalle Justander Lastensuojelun Keskusliitosta, rehtori Ola Österbacka Hem och Skola i Finland -järjestöstä, toiminnanjohtaja Leo Nordberg Suomen Filmikamarista, toiminnanjohtaja Arto Alaspää Suomen Äänijä Kuvatalennetuottajista, toimitusjohtaja Jukka Vilhunen Suomen Elokuväsäätiöstä, professori Terttu Arajärvi ja professori Kirsti Lagerspetz.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki video- ja muiden kuvaohjelmien ennakkotarkastuksesta. Tarkastuttamisvelvollisuus ei kuitenkaan koskisi viranomaisen eikä Yleisradion valmistamaa ohjelmaa eikä opetusministeriön lupahakemuksen nojalla tarkastuksesta vapauttamaa ohjelmaa. Ohjelman sisällön tai käyttötarkoituksen perusteella tarkastuksesta olisi lisäksi vapautettu joukko ohjelmia. Jos ohjelma on tarkastettu elokuvien tarkastuksessa, ei sitä myöskään tarvitsisi enää tarkastaa.

Lakiehdotuksen mukaan ohjelmaa ei saa hyväksyä levitettäväksi, jos se on ilmeisesti lain

vastainen tai, ottaen huomioon miten sen tapahtumat on kuvattu tai millaisessa yhteydessä ne on esitetty, epäsiiveellinen tai raaistava taikka on omiaan kauhua herättämällä tai muulla tavoin vaikuttamaan mielenterveyttä vahingoittavasti. Tarkastuksessa voidaan määrätä, ettei ohjelmaa saa luovuttaa 18 tai 16 vuotta nuoremmalle tai että ohjelmasta on poistettava kielletyt kohdat.

Tarkastuksen toimittaisi valtion elokuvatarkastamo. Tarkastusmenettelyssä noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä elokuvien tarkastuksen toimittamisesta on säädetty.

Esityksessä ehdotetaan myös tarkistettavaksi rikoslain 16 luvun 26 §:ssä olevaa väkivaltakuvauksen levittämistä koskevaa rangaistussäännöstä.

Valiokunnan kannanotot

Yleisperustelut

Saadun selvityksen mukaan väkivaltakuvausten jatkuvalla katselulla on haitallisia vaikutuksia varsinkin lapsiin ja nuoriin, joiden maailmankuva ja käsitykset ihmisten välisistä suhteista ovat vasta muovautumassa. Tutkimuksissa on havaittu lasten matkivan näkemäänsä väkivaltaa. Aggressiivisen käyttäytymisen on todettu lisääntyvän myös lasten ja nuorten asenteiden muuttumisen kautta, sillä he samaistuvat helposti elokuvan esittämiin henkilöihin. Aggressiivisuuden lisäksi väkivallan katselun on todettu aiheuttavan pelkoa ja ahdistuneisuutta.

Kun tutkimusten voidaan katsoa riittävän selvästi osoittaneen, että väkivallan katselulla on haitallinen vaikutus katsojiin, on valiokunnan mielestä perusteltua asettaa rajoituksia tällaisen aineiston levittämiseksi. Valiokunta yhtyy eduskunnan vuonna 1982 ottamaan kantaan, ettei väkivaltatallenteiden maahantuonnin ja levittä-

misen säätäminen rangaistavaksi teoksi ole riittävä, vaan tallenteet on tarpeen saattaa ennakolta tarkastettaviksi.

Hallituksen esitys video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamisesta on valiokunnan mielestä periaatteiltaan oikeasuuntainen ja kannatettava. Joitakin muutoksia valiokunta kuitenkin katsoo aiheelliseksi ehdottaa lakiehdotuksiin. Muutosehdotukset perustellaan jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa. Yksityiskohtaisissa perusteluissa valiokunta esittää kannanottoja myös eräistä sellaisista pyklistä, joita ei ehdoteta muutettaviksi. Yleisperusteluissa valiokunta haluaa lisäksi vielä kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin.

Valiokunta on tietoinen siitä, ettei ennakkotarkastusmenettelyllä voida kokonaan estää lapsia ja nuoria katselemasta väkivaltaa sisältäviä elokuvia tai muita kuvaohjelmia. Ennakkotarkastuksella saadaan karsituksi vain raaimmat väkivaltakuvaukset levityksestä sekä asetetuksi tallenteiden myynnille ikärajat. Kun tallenteiden katselu tapahtuu pääasiassa kotona, jää lasten ja nuorten huoltajille ensisijaisesti vastuu siitä, etteivät alaikäiset katsele heiltä kiellettyjä ohjelmia. Valiokunta haluaakin painottaa huoltajien vastuuta tässä asiassa. Huoltajien tulisi huolehtia siitä, etteivät lapsilta ja nuorilta kielletyt ohjelmat ole kotona heidän saatavillaan. Kasvatuksen vastuukysymysten korostamiseksi tulisi myös opetusministeriön järjestää tiedotus- ja valistustoimintaa nyt käsiteltävänä olevasta laista ja sen tavoitteista muun muassa koulujen välityksellä.

Sähkösien viestinnän voimakkaasti lisääntyessä on valiokunnan mielestä välttämätöntä, että kotien lisäksi myös kouluissa ohjataan lapsia ja nuoria vastaanottamaan viestintätarjontaa siten, ettei tasapainoisten ihmissuhteiden ja kehityksen saavuttaminen häiriinny. Valiokunta edellyttääkin hallituksen huolehtivan siitä, että koulujen opetusohjelmiin sisällytetään mediakasvatusta.

Valiokunta pitää edelleen tärkeänä, että opetusministeriö ja tarkastusviranomaiset seuraavat ennakkotarkastuksen vaikutuksia video- ja muiden kuvaohjelmien tarjontaan. Jos lain tavoitteet eivät toteudu, tulisi harkita lainsäädännön muuttamista esimerkiksi siten, että tarkastamisvelvollisuus koskisi myös tukkukauppaa, taikka siten, että video- ja muiden kuvatallenteiden levittäminen saatettaisiin luvanvaraiseksi elinkeinoksi. Laadultaan korkeatasoisen kotimaisen tarjonnan lisäämiseksi voitaisiin valiokunnan käsityksen mukaan harkita myös kulttuuripoliittisiin perusteisiin nojaavan maksun säätämistä kuvatallenteiden levittämiseksi. Maksun tuotto tulisi käyttää

kotimaisen video-ohjelmiston tuotannon tukemiseen.

Asian käsittelyn yhteydessä valiokunnan huomiota on vielä kiinnitetty lakiehdotuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävän kuvallisen viestinnän väkivaltaisuuteen. Erityisesti satelliittivälitteisen televisio-ohjelmiston on todettu sisältävän aineistoa, joka ei kaikin osin sovi lasten ja nuorten katsottavaksi. Tämän vuoksi hallituksen tulee valiokunnan mielestä seurata liikkuvia kuvia sisältävän viestinnän sisältöä kauttaaltaan ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin raastavan, kauhua herättävän ja epäsiiveellisen aineiston levittämisen ehkäisemiseksi.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamisesta

3 §. Kuten yleisperusteluissa on todettu, video- ja muiden kuvatallenteiden katselu tapahtuu pääasiassa kodeissa. Tällöin ei ole aina mahdollisuuksia huolehtia siitä, etteivät lapset ja nuoret saa nähtäväkseen sellaisia tallenteita, joiden katselu on heiltä kielletty. Kun lakiehdotuksen keskeisenä tarkoituksena on lasten ja nuorten suojaaminen, on valiokunnan mielestä perusteltua, että videoaineiston kuluttajille levittämistä koskevat ankarammat rajoitukset kuin elokuvien esittämistä elokuvateattereissa, jolloin ikärajojen noudattamista voidaan valvoa.

Elokuvien tarkastuksessa 18 vuoden ikärajan asettaminen filmin esittämiselle perustuu ensi sijassa kuvauksen väkivaltaisuuteen tai epäsiivelisyyteen. Tästä syystä valiokunta katsoo, ettei elokuvien tarkastuksesta annetun lain (299/65) nojalla alle 18-vuotiailta kiellettyjä elokuvia tule lainkaan levittää elinkeinotoiminnassa kuluttajalle. Valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen 3 §:ää muutettavaksi tämän mukaisesti.

Valiokunta on lisäksi kiinnittänyt huomiota käsiteltävänä olevan lain ja elokuvien tarkastamisesta annetun lain keskinäiseen soveltamiseen kieltoperusteiden osalta. Käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen 8 §:n 1 momentissa säädettävät kieltoperusteet on tarkoitettu sovellettavaksi yhdenmukaisesti elokuvien tarkastusta koskevien vastaavien kieltoperusteiden kanssa, vaikka ne onkin kirjoitettu hieman toisistaan poikkeavasti. Elokuvien tarkastuksesta annettava päätös ei siten saa näiden perusteiden osalta riippua siitä, kumman lain mukaan elokuva on tarkastettu.

4 §. Lakiehdotuksen 4 §:n mukaan ennakkotarkastuksesta ovat vapaat viranomaisen tai Oy Yleisradio Ab:n valmistamat tai valmistuttamat ohjelmat. Yleisradio ohjelmistossa on kuitenkin osoittautunut olevan myös varsin väkivaltaisia ohjelmia. Tämän vuoksi valiokunta korostaa, että Oy Yleisradio Ab:n ja MTV Oy:n on tunnettava erityistä vastuuta sellaisten ohjelmien lähettämisestä, jotka eivät sisältönsä puolesta sovi lasten ja nuorten katsottaviksi.

6 §. Lakiehdotuksen 6 §:ssä ehdotetaan vapauttavaksi tietyt ohjelmat tarkastuksesta niiden sisällön ja käyttötarkoituksen perusteella. Saadun selvityksen mukaan pykälässä tarkoitettua ohjelmista ainakin dokumentaariseseen aineistoon, lapsille tarkoitettuihin animaatioesityksiin ja piirrettyihin filmeihin sekä uskonnollisiin ohjelmiin saattaa sisältyä aggressiivisuutta lisäävää taikka pelkoa ja kauhua herättävää kuvausta.

Lakiehdotuksen 10 §:n mukaan tarkastuksesta lain nojalla vapautetuista ohjelmista on tehtävä ilmoitus tarkastusviranomaiselle, joka voi määrätä, että tällainenkin ohjelma on tuotava tarkastettavaksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että tarkastusviranomainen huolellisesti seuraa ja valvoo edellä mainittujen ohjelmien levittämistä.

8 §. Yhdennukaisesti 3 §:ään ehdottamiensa muutosten kanssa valiokunta ehdottaa 8 §:ää muutettavaksi siten, ettei video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamisesta annettavan lain nojalla tarkastettua tallennetta saa hyväksyä levitettäväksi, jos ohjelma pykälän 1 momentissa mainittuja perusteita soveltaen voitaisiin elokuvien tarkastuksesta annetun lain nojalla sallia esitettäväksi vain 18 vuotta täyttäneille.

Valiokunta pitää myös tärkeänä, että tarkastuksen perusteella tallenteisiin tehtävillä merkinnöillä autetaan huoltajia arvioimaan lapsille hankittavien tallenteiden sisältöä. Tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi verbaalisella arvioinnilla tai käyttämällä 16 vuotta alempia ikärajoja.

13 §. Lakiehdotuksen 13 §:ssä säädetään video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastaminen valtion elokuvatarkastamon tehtäväksi. Elokuvien tarkastuksen toimittamisesta annetun lain (300/65) mukaan valtion elokuvatarkastamon jäsenet on määrättävä niin, että siinä on muun muassa mielenterveydellisten ja kasvatusopillisten kysymysten asiantuntemus.

Kun nyt säädettävällä video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamista koskevalla lailla pyritään nimenomaan lasten ja nuorten suojelemiseen, on valiokunnan mielestä välttämätöntä, että elokuvatarkastamossa on riittävästi lasten henkiseen

kehitykseen perehtyneitä jäseniä. Valiokunta edellyttää, että tarkastamoon määrätään tällaisia jäseniä. Valiokunta katsoo lisäksi, että tarkastamon tulisi suhtautua vielä aiempaa kriittisemmin väkivaltaa sisältävän kuvauksen sallittavuuteen.

15 §. Lakiehdotuksen 15 § koskee video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamisesta perittävää maksua. Käsitellessään samanaikaisesti tämän lakiehdotuksen kanssa elokuvien tarkastuksen toimittamisesta annetun lain muuttamista valiokunta on päättänyt kulttuuripoliittisin perustein ehdottamaan, ettei elokuvien tarkastamisesta perittäisi maksua valtion maksuperustelain (980/73) nojalla. Jotta tarkastusmaksut määräytyisivät yhdenmukaisin perustein, ehdottaa valiokunta myös video- ja kuvaohjelmien tarkastamista koskevaa säännöstä muutettavaksi.

Ehdotuksen mukaan maksun suuruus määräytyisi ohjelman keston perusteella. Maksu olisi neljä markkaa kutakin alkavaa ohjelman minuuttia kohden. Koko illan elokuvan tarkastuksesta perittävä maksu olisi siten keskimäärin noin 400 markkaa. Ohjelman tarkastuksesta perittävä maksu olisi kuitenkin aina vähintään 50 markkaa. Maksujen markkamääriä voitaisiin korottaa kolmivuotiskausittain rahan arvon muutosta vastaavasti.

18 § (uusi). Valiokunta pitää aiheellisena selvittää lainsäädäntöä siltä osin, sovelletaanko tarkastettavina oleviin video- ja muihin kuvatallenteisiin yleisten asiakirjain julkisuudesta annettuja säännöksiä. Lainsäädännön selvittäminen on tarpeen erityisesti sen vuoksi, että eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä olevan henkilörekisterilain yhteydessä ehdotetaan yleisten asiakirjain julkisuudesta annettua lakia (83/51) muutettavaksi niin, että myös viranomaisen hallussa olevat tallenteet ovat yleisiä asiakirjoja. Näin ollen tarkastettavina olevat tallenteet olisivat julkisina asiakirjoina kaikkien nähtävissä. Tämä ei ole asianmukaista. Siksi valiokunta ehdottaa lakiin lisättäväksi uuden 18 §:n, jonka mukaan yleisten asiakirjain julkisuudesta annettuja säännöksiä ei sovelleta tallenteeseen, joka tämän lain nojalla on viranomaisen hallussa.

Ehdotetun uuden pykälän johdosta lakiehdotuksen seuraavien pykälien numerointi muuttuu.

2. Laki rikoslain 16 luvun 26 §:n muuttamisesta

Rikoslain 16 luvun 26 §:n 1 momentin mukaan rangaistavaa on elokuvien ja liikkuvia kuvia sisältävien tallenteiden maahantuonti ja valmista-

minen kaupanpito-, vuokraamis- tai levittämistarkoituksessa. Rangaistusta valmistamisesta ja maahantuonnista ei ole kuitenkaan saman pykälän 2 momentin nojalla tuomittava, jos tallenteen valmistajalla tai maahantuojalla ilmeisesti on ollut aikomus toimittaa tallenteen sisältämä esitys elokuvien tarkastukseen ennen tallenteen kaupaksi tai vuokralle tarjoamista tai luovuttamista.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan rikoslain 16 luvun 26 §:ää muutettavaksi siten, ettei 1 momentin rangaistussäännöksiä sovelleta silloin, kun elokuvan tai tallenteen sisältämä esitys on tarkastettu ja hyväksytty esitettäväksi elokuvien tarkastuksesta annetun lain tai ehdotetun video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamista koskevan lain mukaan. Ei ole asianmukaista, että video-ohjelmien maahantuojaa, jonka tarkoituksena on toimittaa ohjelma tarkastettavaksi ennen ohjel-

man levitykseen saattamista, voitaisiin rangaista 1 momentin nojalla. Siksi valiokunta ehdottaa 26 §:n 2 momentin maahantuojaa ja valmistajaa koskevaa poikkeussäännöstä tarkistettavaksi niin, että se koskisi myös sellaista tapausta, jossa ohjelman valmistajalla tai maahantuojalla on ollut tarkoitus toimittaa ohjelma tarkastettavaksi video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamista koskevan lain nojalla.

Kun ensimmäinen lakiehdotus edellyttää perustuslainsäätämisyjärjestystä, valiokunta ehdottaa, että se käsiteltäisiin valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Edellä olevan perusteella toinen lakivaliokunta ehdottaa kunnioittaen,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 ja 2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 §

Subde elokuvien tarkastukseen

Elokuvaa, joka on tarkastettu elokuvien tarkastuksesta annetun lain mukaisesti ja jonka esittämistä ei ole kielletty sellaisella perusteella, joka vastaa tämän lain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustetta, saadaan levittää elinkeinotoiminnassa kuluttajalle ilman tämän lain mukaista tarkastamista. Jos elokuvan esittäminen on *tälläisellä perusteella kielletty yleensä tai kahdeksantoista vuotta nuoremmille*, elokuvaa ei saa levittää elinkeinotoiminnassa kuluttajalle.

Jos elokuvien tarkastuksessa annetun määräyksen mukaan elokuvaa ei saa esittää kuuttatoista (poist.) vuotta nuoremmille, ei ohjelmaa saa levittääkään tätä nuoremmille.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

4—7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 §

Kieltoperusteet

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos ohjelma 1 momentissa mainittuja perusteita soveltaen voitaisiin elokuvien tarkastuksesta annetun lain nojalla sallia esitettäväksi vain kahdeksantoista vuotta täyttäneille, ohjelmaa ei tällöinkään saa hyväksyä levitettäväksi. Kun 1 momentissa mainittujen perusteiden soveltaminen sitä edellyttää, tarkastusviranomaisella on oikeus kieltää ohjelman levittäminen elinkeinotoiminnassa kuuttatoista vuotta nuoremmille.

(3 mom. kuten 2 mom. hallituksen esityksessä)

9—14 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

15 §

Tarkastusmaksu

Tarkastusviranomaisen toimittamasta tarkastuksesta peritään maksu. Maksun suuruus on neljä markkaa kutakin alkavaa elokuvan minuuttia kohden, kuitenkin vähintään 50 markkaa.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Edellä 1 momentissa säädetyn maksun markkamääriä voidaan asetuksella korottaa kolmivuotiskausittain rahan arvon muutosta vastaavasti.

(4 mom. kuten 3 mom. hallituksen esityksessä)

16 ja 17 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

18 § (uusi)

Ohjelman tallenteen julkisuus

Tallenteeseen, joka tämän lain nojalla on viranomaisen hallussa, ei sovelleta yleisten asiakirjain julkisuudesta annettuja säännöksiä.

19 ja 20 §

(Kuten 18 ja 19 § hallituksen esityksessä)

2.

Laki

rikoslain 16 luvun 26 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan rikoslain 16 luvun 26 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 18 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (283/83), näin kuuluvaksi:

16 luku

Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan

26 §

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei sovelleta, jos väkivallan esittämistä on elokuvan tai tallenteen tiedonvälitystä palvelevan luonteen taikka ilmeisen taiteellisen arvon vuoksi pidettävä perusteltuna. Jos elokuvan tai tallenteen sisältämä esitys on tarkastettu ja hyväksytty esitettäväksi elokuvien tarkastuksesta annetun lain (299/65)

taikka levitettäväksi video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain (/) mukaisesti, ei 1 momentin säännöksiä myöskään sovelleta. Jos tallenteen valmistajalla tai maahantuojalla ilmeisesti on ollut aikomus toimittaa tallenteen sisältämä esitys edellä tarkoitettuun tarkastukseen ennen tallenteen kaupaksi tai vuokralle tarjoamista tai luovuttamista, ei valmistamisesta tai maahantuonnista ole tuomittava rangaistusta 1 momentin nojalla.

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Samalla valiokunta ehdottaa,

että ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädettyllä tavalla.

Helsingissä 2 päivänä joulukuuta 1986

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Säilynoja, jäsenet Alaranta (osittain), Dromberg, Ehrnrooth,

A.-L. Jokinen, Lahtinen, Lindroos, Nousiainen, Paasilinna, Pietikäinen, Rajamäki, Ratu, Saari, Starast, Särkijärvi ja Valtonen.

Vastalauseita

I

Valiokunta on yleisperusteluissa lausunut kannanottonaan, että lain tavoitteiden toteuttamiseksi tulisi tarvittaessa harkita video- ja kuvatalenteiden levittämisen saattamista luvanvaraiseksi elinkeinoksi. Edelleen valiokunta on tukenut kulttuuripoliittisin perustein säädettävää maksua tallenteiden levittämiseksi.

Elinkeinovapauteen puuttumisella ei mielestämme ole tässä yhteydessä mitään saavutettavissa, eikä se ole parannuskeino mihinkään todettuun epäkohtaan. Tämän vuoksi emme yhdy valiokunnan mietinnössä esitettyyn kantaan.

Helsingissä 2 päivänä joulukuuta 1986

Jouni J. Särkijärvi

Sirpa Pietikäinen

Matti Lahtinen

Kaarina Dromberg

Georg C. Ehrnrooth

II

Toinen lakivaliokunta on käsitellessään hallituksen esitystä eduskunnalle video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamista koskevaksi lainsäädännöksi valiokunnan enemmistön toimesta päättänyt tehdä lakiesitykseen eräitä muutoksia, joihin emme ole voineet yhtyä.

Valiokunnan enemmistö esittää säädettäväksi, ettei elokuvien tarkastuksesta annetun lain (299/65) nojalla elokuvateattereissa alle 18-vuotiailta kiellettyjä elokuvia tule lainkaan voida levittää elinkeinotoiminnassa kuluttajille. Tätä ennakkosensuurin muotoa emme ole voineet hyväksyä.

Hallitusmuodon II luvun 10 §:n mukaan Suomen kansalaisella on sananvapaus sekä oikeus kirjoituksen ja kuvallisen esityksen painosta julkaisemiseen kenenkään niitä ennakolta estämättä. Mainittu perusoikeus sisältää ennakkosensuurin kieltämisen, mutta ei estä jälkikäteen rankaisemasta niitä, jotka väärinkäyttävät vapauttaan levittämällä sellaisia painotuotteita, jotka ovat epäsiiveellisiä tai sisältävät esimerkiksi julkisen kehotuksen rikoksen tekemiseen. Ennakkosensuurin kiellon periaate tulisi mielestämme tulkita laajasti ja sitä tulisi soveltaa myös uusiin sähköisiin viestintävälineisiin.

On syytä korostaa, että markkinoilla on myös sellaisia alle 18-vuotiailta kiellettyjä elokuvia ja nauhoitteita, joiden taiteellinen taso on korkea. Tämän vuoksi valiokunnan enemmistön esittämä raja on liian jyrkkä ja kieltooperuste sopimaton.

Mielestämme vastuu siitä, ketkä voivat kotona osallistua videonauhojen katseluun, kuuluu perheelle osana muuta kasvatustyötä. Lasten vanhemmat kantavat vastuun lapsen kasvattamisesta eikä yhteiskunnan toimenpitein voida sanottavasti rajoittaa tai estää lapsia saamasta sellaisia vaikutteita, jotka saattavat olla haitallisia heidän persoonallisuutensa kehittymisen ja terveen maailmankuvan muodostumisen kannalta. Elleivät perheet tässä tehtävässään onnistu, ei ole todennäköistä, että kodin ulkopuolinenkaan ohjaus voisi siinä onnistua.

Vielä kiinnitämme huomiota siihen, ettei lakiesitys hyväksytyksi tullessaan suinkaan estä hankkimasta kiellettyjä kuvanauhoitteita. Tästä tarjoavat kieltolaista ja epäsiiveellisten julkaisujen levittämisen estämisyrittäksistä saadut kokemukset riittävästi näyttöä. Todennäköistä onkin, että valiokunnan enemmistön esittämän kiellon tultua hyväksytyksi videonauhamaarkki-

noille syntyy nk. toiset markkinat, joilta kiellettyjä nauhoitteita saa käytännössä hyvinkin vapaasti. Kiellettyjen nauhoitteiden välittäminen tapahtuu kirjanpidon ulkopuolella eikä myöskään levityksestä saatua voittoa tulouteta. Tämän vuoksi yhteiskunnalta jää saamatta verotuloja.

Edellä esittämillämme perusteilla ehdotamme,

Helsingissä 2 päivänä joulukuuta 1986

Kaarina Dromberg

Matti Lahtinen

Georg C. Ehrnrooth

että hallituksen esitys hyväksyttäisiin muutoin valiokunnan esittämässä muodossa, mutta laki video- ja kuvaohjelmien tarkistamisesta esityksen 3 ja 8 §:n osalta hallituksen esittämässä muodossa.

